

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 363
Tarih : 22.12.2015

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

30/11/1925 tarih ve 677 Sayılı Tekke Ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar İle Bir Takım Unvanların Men Ve İlgasına Dair Kanunun yürürlükten kaldırılması, 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nda değişiklik hakkında kanun teklifim gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Altan TAN
Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- Anayasa - Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor - İnsan Haklarını İnceleme			
Esas Komisyon	İçişleri			
Tarih:	27 Ocak 2016		E.No: 2/548	
Ysm. Uzm.	Bşk. Yrd.	Başkan	Gn. Sek. Yrd.	Gen. Sek.
Özy.	Öz.	K.Ö.	Öz.	Öz.
TBMM BAŞKANI	Öz.			

TBMM
GENEL C YRAK

22 Aralık 2015

No:

13253

GENEL GEREKÇE

İslam kültürünün önemli bir kurumu olan Tekkelerin kuruluşu 8'inci yüzyıla kadar uzanır. İslam'ın sosyal hayatının aktif birer unsuru olan tekke ve zaviyeler İslam dünyasının hemen her yanında farklı isimlerle de olsa mevcut olmuştur.

Tevhidi Tedrisat yasasıyla birlikte devletin aynı zamanda "dini kontrol altında tutma" yönünde bir politika geliştirdiği görülmektedir. 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerin seddine dair kanunda bu kapsamda değerlendirilmesi gereken bir kanundur. Bu aynı zamanda çok kültürlüğe ve çoğulculuğa vurulan ağır bir darbedir. Bilindiği gibi ulus devletçi sistemlerin "hâkim ideolojisi", iktidarı elde tutmanın en önemli aracıdır. Bu bakımdan tek bir dini, tek bir okulu, tek bir dili, tek bir mezhebi ve ortak duygusu olur. Çıkardıkları kanunlarla da toplum tüm renklerinden arındırılarak tek-tipleştirilmesi ön görülmüştür. Gerek resmi eğitim, gerekse toplum bazındaki sivil eğitim üzerinde kontrol sağlayan devlet bu yolla "bilgi" ve "inanç" kaynağını tamamen eline almayı başarmıştır.

"Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması", 30 Kasım 1925 tarihinde kabul edilip 13 Aralık 1925 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 677 sayılı kanun ile uygulamaya konmuştur. Bu kanunla beraber bütün tarikatlarla birlikte şeyhlik, dervişlik, müritlik, dedelik, seyyitlik ve çecelelik gibi unvan ve sıfatların kullanılmasını, bunlara ait hizmetlerin yapılmasını ve bu unvanlarla ilgili elbise giyilmesini de yasaklamıştır. Ayrıca yasa ile Türkiye Cumhuriyeti içinde tarikatlara fayda sağlamaya yönelik tüm türbeler kapatılmış, türbedarlıklar kaldırılmıştır. Yasaya aykırı davrananlara para ve hapis cezası getirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, 30 Ağustos 1925'teki ünlü Kastamonu söylevinde " *Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve meczuplar memleketi olamaz.* " sözleriyle tüm yurttaki tekke ve zaviyelerin kapatılacağına işaretini vermiştir. 2 Eylül 1925 tarihli kararname ile tekke ve zaviyelerin kapatılması kararı alınmıştır. Ceza yaptırımını içeren yasanın çıkması da, Refik Bey ve arkadaşlarının hazırladığı 677 sayılı yasa önerisinin 30 Kasım 1925 günü Meclis'te tartışılması sonucu yürürlüğe girmiştir.

677 sayılı yasa, önce 1950 yılında çıkan 5566/1 numaralı yasa daha sonra 1990 yılında çıkan 3612/5 sayılı yasa ile değişikliğe uğramıştır. Yasa değişikliği konusu, ilk defa 1947'de CHP'nin VII. Kurultayı'nda gündeme gelmiş, kurultayda programın milliyetçilik maddesine ilişkin söz alan Hamdullah Suphi Tanrıöver, gençlere milliyet duygusunun verilmesi için türbelerin tamir edilmesini, açılmasını önermiştir. Kanun değişikliği içeren yasa tasarısı, 21 Ocak 1950'de Başbakan Şemsettin Günaltay tarafından meclise sunulmuş; geniş bir mutabakatla 5 Mart 1950'de yasalaşmıştır.

Yeni yasa, türbelerin bir bölümünün Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile açılmasına olanak sağlamıştır. İlk olarak İstanbul'da Koca Mustafa Reşit Paşa türbesi, ardından Gazi Osman Paşa türbesi açılmıştır. Bunu Barbaros Hayrettin Paşa türbesi, Osmanlı sultanlarından Kanuni ve Yavuz'un, Bursa'da Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin türbelerinin ve Yeşil Türbe'nin açılışı izlemiştir. Mimar Sinan'ın, Fatih'in türbesi, içinde Abdülaziz ve II. Abdülhamit'in de yatmakta oldukları II. Mahmut Türbesi, Bolayır'da Şehzade Gazi Süleyman Paşa, Kırşehir'de Âşık Paşa, Konya'da Selçuklu sultanları, Akşehir'de Nasreddin Hoca türbeleri de ilk etapta açılan türbelerdendir.

Günümüzde de kanunen yasak olmasına rağmen birçok tarikat, tekke ve medrese faaliyetini sürdürmektedir.

Alevi yurttaşlarımızın cem evi talepleri de mevcut 677 sayılı yasa gerekçe gösterilerek reddedilmektedir. Demokratik bir ülkede vatandaşların dini ve mezhebi inançları gereği Hacı Bektaş-ı Veli Dergâhı örneğindeki gibi yüzyıllar içinde oluşan kurum ve kuruluşların yasaklanması doğru değildir. Bu yasa günümüzde anlamsızlaşmıştır.

2981 sayılı ve 3194 sayılı yasalarda yer alan 'cami' ibaresinin düzenlenerek 'ibadet yeri' olarak değiştirilmesi tek başına yeterli olmamış, bu sefer de hangi yerlerin ibadet yeri sayılıp sayılmayacağı tartışılmaya başlanmıştır. Devletin ülkemizde yaşayan tüm dinlerin ve mezheplerin ibadetlerini yaptıkları ibadethanelerine eşit yaklaşması gerekmektedir. Bu nedenle ibadet yeri kavramı daha net bir biçimde ortaya koyulmalıdır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Cumhuriyetin ilanı ve ardından gerçekleşen inkılâplarla Türkiye ‘hızlandırılmış bir tarih’i süreci yaşamıştır. Cumhuriyetin kuruluş felsefesi olarak da nitelenen bu köklü değişikliklerin hepsi Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yapılan yasal düzenlemelerle yapılmıştır. Buna karşın bu değişiklikler halkın büyük çoğunluğunun rızası ve onayı alınmadan, pek çoğu da muhalefetin olmadığı tek parti yönetimi döneminde gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de tarikatların yasaklanması, tekkeler ve zaviyelerin kapanmasıyla tarikatların yok olmadığını, dergâhların bitmediğini, zikirlerin ve ayinlerin devam ettiği bilinmektedir. Birey seçtiği dini aynı inanca mensup insanlarla oluşturduğu cemaatlerle (sivil toplumla) yaşama yayma ve örgütlenme hakkına sahip olmalıdır.

Tekke ve Zaviyelerin yasaklanması yasası kaldırılırsa, Nakşibendîlik, Kadirilik, Halvetilik, Uşşakîlik, Cerrâhîlik, Şâbânîlik, Sa’dîlik gibi Sünnî tarikatlar ve Alevî-Bektaşîlere, dede ocaklarına ait "seyyidlik, çecelebilik, halifelik, babalık, dedelik vs." tüm unvan ve müesseseler de yasak olmaktan çıkmış olacak ve insanlar dini değerlerini özgürce yaşayabileceklerdir. Ülkemizde yaşayan farklı inançların, görüşlerin ve mezheplerin kendi okullarını açmalarına, müfredatlarını kendilerinin belirlemelerine ve çeşitli dini cemaatlerin yeniden örgütlenmelerine, sosyal yaşamda yerlerini almalarına imkân verilmelidir.

Madde 2- 03.05.1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 18’inci maddesinde yer alan “cami” ibareleri, 15.7.2003 tarih ve 4928 sayılı kanunun 9’uncu maddesiyle; 24.02.1984 tarih ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda yer alan “cami yeri” ibareleri de 17.12.2003 tarih ve 5006 sayılı kanunun 2’nci maddesiyle “ibadet yeri” olarak değiştirilmiştir. Ancak; bu ifade yeterince açıklayıcı olmamakta ve hâlihazırda sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların giderilmesi ve devletin tüm inançlara ve mezheplere eşit mesafede yaklaşması adına ‘ibadet yeri’ ibaresinin ‘cami, mescit, cem evi, havra, sinagog ve kilise’ olarak değiştirilmesi daha uygun olacaktır.

Madde 3- Yürürlük maddesidir.

Madde 4- Yürütme maddesidir.

**TEKKE VE ZAVİYELERİN SERBESTLİĞİ ve İBADET YERİ İBARESİNİN
DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 30/11/1925 tarih ve 677 Sayılı Tekke Ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine Ve Türbedarlıklar İle Bir Takım Unvanların Men Ve İlgasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunda ve 3194 sayılı İmar Kanununda yer alan “ibadet yeri” ibareleri “cami, cem evi, mescit, kilise, sinagog, havra ve diğerleri” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 3- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu kanun hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.